História Slovenska (Dejiny Slovenska) - 10.časť – Slovenský štát (Prvá Slovenská republika) 1939-1945 :)

Roku 1939

- **14. 3. o 12. hodine, 7. minúte a 30. sekunde** - vznikol na zhromaždení Slovenského snemu v bratislavskom Župnom dome Slovenský štát. Potom prikročilo predsedníctvo Snemu k vymenovaniu prvej vlády Slovenského štátu. Tvorili ju: Dr. Jozef Tiso (1887-1947) ako predseda vlády a ministri Dr. Vojtech Tuka (podpredseda vlády), Karol Sidor (vnútro), Ferdinand Čatloš (1895-1972) (národná obrana), Jozef Sivák (školstvo), Dr. Gejza Fritz (pravosúdie), Dr. Mikuláš Pružinský (financie), Július Stano (doprava a verejné práce),

Deň po vzniku Slovenského štátu (15. 3. 1939) obsadili nemeckí vojaci zvyšok Česka a vstúpili do Prahy

Veľa Slovákov s vidinou výhod vstúpilo do Hlinovej slovenskej ľudovej strany (HSĽS), alebo sa dali ku gardistom (Hlinkovej garde)

- **16. 3.** - Nemecká ríša telegramom kancelára Adolfa Hitlera (1889-1945) predsedovi slovenskej vlády Jozefovi Tisovi uznalo de facto et de iure samostatný Slovenský štát,

- **18. 3.** - rokovania medzi Dr.Tisom a Hitlerom viedli k podpísaniu „Ochrannej zmluvy" medzi vládou Nemeckej ríše a Slovenskou vládou,

- **23. 3.** - maďarské jednotky napadli územie Slovenskej republiky. Bojové akcie Hlinkovej gardy a dobrovoľníkov prinútili Maďarov na ústup,

Plagát Hlinkovej gardy

Vlajka Hlinkovej gardy

- **24. 3.** - Maďari podnikli letecký útok proti letisku v Spišskej Novej Vsi. Celá krátka maďarsko-slovenská vojna si vyžiadala 36 ľudských životov,

- **31. 3.** - po márnom vyzvaní Nemeckej ríše aby splnila svoje záväzky vyplývajúce z „Ochrannej zmluvy" bola slovenská vláda nútená prijať maďarské ultimátum a súhlasiť s maďarskou násilnou „úpravou hraníc" na východnom Slovensku. Tým Slovenský štát stratil 1 697 km^2 svojho územia,

- **21. 7.** - slovenský snem jednohlasne schválil Ústavu Slovenskej republiky,

- **do 16. 9.** - Slovenský štát postupne uznali: Svätá stolica, Talianske kráľovstvo, Švajčiarsko, Španielsko, Veľká

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

Británia, Libéria, Ekvádor, Kostarika, Japonské cisárstvo, Mandžusko, Juhoslávia, Francúzska republika, Belgické kráľovstvo, Švédske kráľovstvo, Rumunské kráľovstvo, Litva a ZSSR,

- boli vytlačené prvé slovenské známky, ich autorom bol Martin Benka (1888-1971), vydalo ich Ministerstvo dopravy a verejných prác, séria mala názov Ľudové typy (dvojkorunová *Vyšívačka*, štvorkorunový *Drevorubač* a päťkorunové *Dievča pri prameni*).

Prvé slovenské známky

V rokoch 1939-1945 - na území Francúzka, Anglicka a na územiach zámorských držav sa sformovali zahraničné čs. jednotky.

Roku 1940

- na britskej pôde Edvard Beneš ustanovil čs. vládu v emigrácii,

- **do 8. 8.** - Slovenský štát postupne ďalej uznali: Estónsko, Lotyšsko, Holandské kráľovstvo, Čína a Nezávislý štát Chorvátsko, Fínsko a Dánske kráľovstvo.

Protižidovská propaganda na plagátoch zo Slovenského štátu z rokov 1940-1942

Roku 1941

- **9. 1.** - v tajnej správe nemeckej vojenskej spravodajskej služby hlásili do Berlína, že prezident Tiso „teraz ako predtým odmieta účinne a cieľavedome presadzovať riešenie židovskej otázky“,

- **9. 9.** - bolo vydané vládne nariadenie č. 198, tzv. Židovský kódex. Bola to takmer verná kópia nemeckých protižidovských zákonov. Prezident Tiso toto vládne nariadenie nikdy nepodpísal. Ako prezident však nemal povinnosť podpisovať dokumenty vládneho charakteru (nariadenia vlády),

- **3. 11.** - pri návšteve slovenských vojakov v Kyjeve unikol Jozef Tiso atentátu, ktorý pripravili nemecké tajné služby.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

Deň Hlinkovej mládeže v Bánovciach nad Bebravou v roku 1941

Roku 1942

- **17. 3.** - predsedníctvo HSĽS-SSNJ navrhlo vybudovať pracovné tábory pre židov. Pôvodne mali za cieľ zachrániť slovenské židovstvo, neskôr sa stali „čakárňami na smrť“,

- **25. 3.** - sa uskutočnil prvý transport Židov z územia Slovenska. Tvrdé zaobchádzanie gardistov vzbudili ostré kritiky a odbor značnej časti obyvateľov Slovenska, predstaviteľov cirkví a členov Štátnej rady. Kancelária prezidenta republiky udeľovala prezidentské výnimky, podobne aj jednotlivé ministerstvá udeľovali Židom osobitné legitimácie, že sú hospodársky nenahraditeľní, čo ich oslobodzovalo od vysídlenia. Osobitné legitimácie však mali časovo obmedzenú platnosť resp. vzťahovali sa na výkon určitého povolania,

Nakladanie Židov do vagónov na cestu do nacistického koncentračného tábora Auschwitz na území okupovaného Poľska. Fotografia je z popradskej stanice z marca 1942. Prvý transport odišiel práve z Popradu

- **10. 4.** - po uistení Reinhardom Heydrichom (1904-1942), že s vysídlenými slovenskými Židmi sa bude zaobchádzať ľudsky, že ich rodiny ostanú pohromade a že natrvalo ostanú v okolí Lublina dala vláda SR súhlas, aby boli vysídlení aj rodinní príslušníci doposiaľ vysídlených Židov,

- **15. 5.** - slovenský snem schválil Ústavný zákon o vysťahovaní židov,

- **26. 6.** - nemecký vyslanec v Bratislave Ludin telegrafoval do Berlína, že vysťahovanie Židov zo Slovenska uviazlo na mŕtvom bode,

- **2. 7.** - slovenský snem zriadil Slovenskú akadémiu vied a umení,

- **20. 10.** - z Prievidze odišiel posledný transport Židov zo Slovenska. Židovský historik G. Reitlinger v tejto súvislosti hovorí, že slovenská vláda sa ako prvá vzbúrila proti hitlerovskému „konečnému riešeniu židovskej

otázky“. Ale na jeseň odišli ešte dva, alebo tri menšie transporty,

- **22. 12.** - na zasadnutí Slovenského snemu viacerí poslanci veľmi tvrdo kritizovali protižidovské opatrenia vlády a snemom schválené zákony a žiadali urýchlenú revíziu všetkých protižidovských opatrení.

Roku 1943

- **9. 3.** - v jednej z pravidelných tajných správ zo Slovenska, ktoré posielal do Londýna Dr. Jaromír Kopecký zo Ženevy, takto charakterizovali prezidenta SR Tisu: „*Na Tisa sa dívají takto: Tiso jim zabezpečil, že žijí. Nepodepsal žádný z vynesených rozsudku smrti, takže posud se na Slovensku nepopravovalo. Podepsal 2 000 výjimek ze židovského kodexu. Oklestil moc gardy, takže je z ní fraška. Tiso odstránil Tuku z předsednictva strany. Macha tam nepustil. Politických škol strany využil k orientaci strany Tukovi, který ale nedostal ani z jedné pozdravný telegram. Ve státní správě potíra maďarony, kteří se tam dostali s autonomisty*“,

- **6. 4.** - vláda SR požiadala Hitlera o vrátenie na Slovensko alebo premiestnenie na iný ako východný front Rýchlej a Zaisťovacej divízie. Hitler to odmietol. V nasledujúcich mesiacoch sa začali vyskytovať dezercie slovenských vojakov s ich prechodom na ruskú stranu frontu,

- **15. 5.** - kapitán slovenskej armády Ján Nálepka zorganizoval prvý prechod početnejšej skupiny slovenských vojakov k ruským partizánom,

- **3. 6.** - prezident SR Jozef Tiso zaujal takéto stanovisko k slovenskej účasti na nemecko-sovietskej vojne: „*Toľko ráz som to už povedal a teraz opätovne zdôrazňujem, že my nebojujeme proti Rusom, ale bojujeme proti boľševikom.*“,

- **25. 8.** - vláda Slovenskej republiky sa uzniesla oznámiť nemeckým hlavným veliteľstvám, že nemôžu disponovať prvou a druhou slovenskou divíziou na východnom fronte iba s predbežným súhlasom slovenského hlavného veliteľa t.j. ministra Národnej obrany Čatloša,

- **august** - spišský biskup mons. Ján Vojtaššák dostal nepodpísanú správu o tom, že Židov vysídlených zo Slovenska Nemci neposielajú na práce, ale ich tam postupne vyvražďujú. Správa ním tak otriasla, že sa rozhodol napísať o tom ministrovi vnútra SR Alexandrovi Machovi. Vojtaššák ho žiadal, aby urobil všetko, čo je v jeho moci na záchranu ešte žijúcich Židov v nemeckých táboroch a najmä na Slovensku. Minister Mach si dal hneď zavolať nemeckého vyslanca Ludina, ktorému vec oznámil a povedal mu, že zo Slovenskej republiky nebude viac vyvezený ani jeden Žid, kým sa osobitná komisia na mieste nepresvedčí, ako Nemecká ríša zachováva medzištátnu dohodu o ľudskom zachádzaní so Židmi, ktorých jej Slovensko dalo ako pracovné sily. Nemci takúto komisiu pripustiť nemohli, čím vlastne iba potvrdili túto hroznú správu. Preto sa napriek opätovným nátlakom Hitlerových agentov Židia zo Slovenska viac nevyvážali,

- **4. 10** - Hitler rozhodol, že druhá slovenská divízia nie je súca na plnenie bojových úloh na východnom fronte. Preto ju dal zreorganizovať na stavebnú divíziu a presunúť do Talianska,

- **12. 12.** - Dr. E. Beneš napriek varovaniam zo strany anglickej vlády uzavrel „Československo-sovietsku zmluvu o priateľstve, vzájomnej pomoci a povojnovej spolupráci“,

- **17. 12.** - najvyšší správny súd SR vyniesol rozsudok, podľa ktorého sa mali židovským náboženským obciam vrátiť zhabané majetky,

- prvý čs. prápor odišiel z Buzuluku na front,

- vznikla ilegálna SNR.

Roku 1944

- **koniec marca** - prezident SR Jozef Tiso v rozhovore s ministrom hospodárstva Gejzom Medrickým povedal: „*Ale hľadať cestičky k spojencom by bolo predsa potrebné. Informovať, že obrať tento národ o samourčovacie právo bolo by násilím, bolo by trvalou krivdou. Dokázať, že nie sme nacisti a že sme našu vynútenú účasť vo vojne stlačili na najminimálnejšiu mieru, takmer symbolickú.*“,

- **koniec apríla** - vedúce osobnosti slovenského cirkevného a politického života dostali prvý autentický dokument o neľudskom zachádzaní a vraždení Židov v nemeckých táboroch na území bývalého Poľska. Bol ním *Protokol o Osvienčime*, ktorý spísali dvaja Židia, Walter Israel Rosenberg z Topoľčian a Alfred Israel Wetzler z Trnavy. Po dvoch rokoch prežitých v Osvienčime sa im 7. apríla 1944 podarilo ujsť z tábora v Birkenau (Brzezinka) a 21. apríla sa dostali až na Slovensko,

- **3. 5.** - vláda SR vydala verejné vyhlásenie, že uzatvárať medzinárodné dohody o Slovensku a jeho území má

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

právo jedine vláda Slovenskej republiky a schváliť ich môže iba Slovenský snem,

- **1944, 12. 5.** - prezident SR Jozef Tiso navštívil Adolfa Hitlera, kde požadoval posilnenie východnej hranice Slovenska.

Vznik Slovenského štátu neveštil nič dobré, Prvá Slovenská republika, Propaganda v období Slovenského štátu

- **https://zurnal.pravda.sk/spolocnost/clanok/447929-ludia-musia-byt-ostraziti-zlociny-nacizmu-nesmu-byt-zabudnute/**
- **https://www.cas.sk/spravy/domace-spravy/historik-tomas-klubert-z-ustavu-pamati-naroda-je-medzi-nami-ve-a-pohrobkov-gardistov**
- ***Sen a skutočnosť, Jeden národ, jedna strana, jeden vodca*; https://senxskutocnost.sng.sk/chapters/2-jeden-narod-jedna-strana--eden-vodca**

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania